

Obsah

<u>Úvod</u>	3
<u>1. Teoretická část</u>	5
<u>1.1. Křesťanské svátky</u>	5
<u>1. 2. Původ, vznik a slavení křesťanských svátků</u>	7
<u>1. 2. 1. Doba adventní</u>	7
<u>1. 2. 2. Vánoce</u>	8
<u>1. 2. 3. Postní doba</u>	9
<u>1. 2. 4. Velikonoce</u>	10
<u>1. 2. 4. (a) Způsob slavení Pesachu</u>	10
<u>1. 2. 4. (b) Velikonoce a Nový zákon</u>	13
<u>1. 2. 4. (c) Slavení křesťanských Velikonoc</u>	14
<u>1. 2. 4. (d) Pesach a Večeře Páně</u>	16
<u>1. 2. 5. Nanebevstoupení Páně a Svatodušní svátky</u>	16
<u>1. 2. 5. (a) Nanebevstoupení Páně</u>	17
<u>1. 2. 5. (b) Svatodušní svátky</u>	17
<u>2. Praktická část</u>	19
<u>2.1. První týden postní</u>	20
<u>1. hodina – čtení</u>	20
<u>2. hodina – čtení</u>	21
<u>3. hodina – praktické činnosti</u>	22
<u>4. hodina – čtení</u>	22
<u>5. a 6. hodina – čtení</u>	23
<u>7. hodina – výtvarná výchova</u>	26

<u>2.2. Druhý týden postní</u>	27
<u>1. hodina – čtení</u>	27
<u>2. hodina – čtení</u>	28
<u>3. hodina – výtvarná výchova</u>	29
<u>4. hodina – čtení</u>	30
<u>5. hodina – výtvarná výchova</u>	31
<u>6. a 7. hodina – čtení a sloh</u>	32
<u>8. – 9. hodina – prvouka a matematika</u>	33
<u>2.3. Třetí týden postní</u>	33
<u>1. hodina – čtení</u>	33
<u>2. hodina – čtení</u>	34
<u>3. hodina – čtení</u>	35
<u>4. hodina – čtení</u>	36
<u>2.4. Čtvrtý týden postní</u>	37
<u>1. hodina – čtení</u>	37
<u>2. a 3. hodina – čtení, sloh</u>	38
<u>4. hodina – hudební výchova</u>	39
<u>Závěr</u>	41
<u>Seznam použité literatury</u>	42
<u>Příloha</u>	43

Úvod

Téměř každý člověk nějak prožívá křesťanské svátky. Pro někoho jsou něčím nenahraditelným, neboť si jimi připomíná život a dějiny církve, pro jiné jsou dnem volna či hektickou dobou, ve které musí stihnout nakupování dárků a dekoračních předmětů, vaření speciálních jídel a důkladné uklízení bytu.

Význam a smysl křesťanských svátků často zakryly lidové zvyky, přetrvávající v paměti většiny lidí. Během své učitelské praxe jsem zjistila, že mnoho dětí zná právě jen některé zvyky, ale už vůbec nezná podstatu a smysl křesťanských svátků. Slaví tedy něco, o čem vůbec nic neví.

Ve své práci se chci proto zaměřit nejen na historický vývoj křesťanských svátků a jejich smysl, ale také na přiblížení evangelijní zvěsti dětem na základní škole.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části chci pojednat o původu a vzniku křesťanských svátků, v praktické části se chci zaměřit na vlastní práci s dětmi.

S křesťanskými svátky se děti setkávají během celého školního roku některými. Učitelé často tyto svátky používají jako motivaci k jednotlivým předmětům, např. vánoční a velikonoční výzdoba ve výtvarné výchově a pracovních činnostech, zpívání koled v hudební výchově apod.. Učitel má tedy příležitost vysvětlit dětem, proč vůbec slavíme Vánoce a Velikonoce. V metodikách, které slouží učitelům na základní škole jako pomůcka, ale nenajdeme nápady, které by mohl učitel využít pro seznámení dětí s významem křesťanských svátků. Často se proto stává, že jsou Vánoce provázeny jen výtvarnými díly a koledami. Velikonoce na tom nejsou o nic lépe, spíš hůře. Učitel často děti seznámí jen s názvy jednotlivých velikonočních dní, jako Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota, Velikonoční neděle.

Praktická část by proto pomohla učitelům, kteří by chtěli s dětmi o smyslu křesťanských svátků hovořit. Učitel by v ní mohl najít některé návody na

práci dětí s biblickým textem, náměty do hodin slohu, matematiky, praktických činností, výtvarné a hudební výchovy, ale i do dramatické, osobnostní a sociální výchovy. Učitel si může podle své kreativity jednotlivé hry a nápady upravit, např. podle věku dětí, kolektivu apod..

1. Teoretická část

1.1. Křesťanské svátky

Církevní rok, tak jak jej známe dnes, vznikl po několik staletí z různých tradic. Prvním základním křesťanským svátkem byla sobota, později neděle. Křesťané, často také nazývaní Kristovci, se v tyto dny shromažďovali k bohoslužbám. Slavením neděle si připomínali cestu Božího Syna od jeslí ke kříži, jeho nanebevstoupení, ale také Boží vládu a Boží království.

Postupně se kromě této týdenní slavnosti objevovaly i tzv. slavnosti výroční. Ze 2. století máme např. zmínku o tom, jak mezi křesťany docházelo ke sporům kvůli datu Kristova ukřižování a datu vzkříšení. Na vzniku výročních slavností se podílely jak židovské tradice, tak náboženství a filozofie. Důležitým krokem pro stanovení křesťanských svátků bylo také přijetí křesťanství Římskou říší. Od 4. století mohli křesťané dokonce stavět památníky a kultické stavby na místech, spojovaných s Kristovou přítomností. Do těchto míst se pak v určitý čas konaly poutě, které obohacovaly bohoslužebný život i život křesťanů.

Během historického vývoje křesťanských svátků přibývalo, stejně jako jejich zneužívání. Z poutí se často stávaly obchodní záležitosti, ze světců modly apod. Na toto zneužívání, které nemělo nic společného s oslavou Ježíšova života, upozornilo reformační hnutí. Během něj se rozdělila nejen církev, ale i pohled na slavení některých svátků.

Obě církve, katolická i protestantská, se shodují ve slavení následujících svátků :

- Advent (začíná mezi 27. listopadem až 3. prosincem, končí Štědrým dnem)
- Vánoce (začínají 25. prosince)
- Zjevení Páně (připadá na 6. ledna)

- Doba postní (pohyblivé datum, začíná mezi 8. únorem až 7. březnem)
- Velikonoce (pohyblivé datum, začínají mezi 26. březnem až 22. dubnem)
- Nanebevstoupení Páně (slaví se čtyřicátý den po svátku Vzkříšení)
- Svatodušní svátky (slaví se padesátý den po svátku Vzkříšení)

Poslední zmíněný svátek uzavírá svátkovou část církevního roku. Po něm následuje tzv. volná část liturgického roku, která začíná nedělí zvanou svátek svaté Trojice. Po tomto svátku u protestantů postupně končí církevní rok.

V katolické církvi byl svátek svaté Trojice zastíněn zlidovělým svátkem Božího Těla. Po něm katolíci pokračují ještě v slavení svátku Všech svatých (mučedníků a světců) a svátku Všech zesnulých (lidově zvaného Dušičky). Některé dny (8. 12., 1. 1., 12. 5., 15. 8., 8. 9., 15. 9., atd.) byly zasvěceny Marii, Ježíšově matce. Během roku uctívají i evangelisty a apoštoly (např. svátek Petra a Pavla – 29. 6.), řadu mučedníků a patronů (např. Cyrila a Metoděje – 5. 7., sv. Václava – 28. 9.).

Křesťané v protestantských církvích si během církevního roku připomínají výročí upálení Jana Husa (6. 7.). V Evangelické církvi má své místo i Den reformace.

Některé zmíněné křesťanské svátky, ať už protestantské či katolické, můžeme najít také v občanském kalendáři. Jsou to :

- Vánoce
- Zjevení Páně
- Velikonoce
- Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje
- Den upálení mistra Jana Husa
- Den české státnosti – svátek sv. Václava
- svátek Všech zesnulých

Lidé mnohdy neznají smysl těchto svátků a tak se na místo oslav a připomenutí Ježíšova života oddávají dnům volna. Církev se proto snaží, nejen pomocí medií, zvěstovat význam a smysl křesťanských svátků.

V následujících kapitolách se budu věnovat rozboru jednotlivých křesťanských svátků, tak jak je slaví Českobratrská církev evangelická.

1. 2. Původ, vznik a slavení křesťanských svátků

1. 2. 1. Doba adventní

V adventní době si křesťané připomínají očekávání příchodu Mesiáše, jeho narození, které bylo předpovězeno Starým zákonem i Janem Křtitelem. Původně adventní doba souvisela spíše s přípravou na křest, který probíhal během slavení svátku Epifanie. Katechumeni se během křestní přípravy postili, což bylo obdobou předvelikonočního postu. Čtyřicetidenní postní období před Vánocemi (nepočítaly se soboty a neděle) se ustálilo od roku 490. V některých zemích, např. v Itálii, se slavení adventu objevilo až v 6. století. Adventní doba tu navázala na tradici týdenních postů k jednotlivým křesťanským svátkům. Do té doby se v Římě slavily jen Vánoce, které byly namířené proti ariánství. Během postního adventního období se předčítaly texty ze Starého zákona, z proroka Izajáše, texty o zvěstování a navštívení panny Marie a o Janu Křtiteli.

Za působení papeže Řehoře Velikého se postupně ustálily čtyři neděle adventní, tak jak je známe dnes. Důraz na půst v adventní době se začal vytrácet. Místo něj se křesťané více soustřeďovali na Boží zaslíbení, které se naplnilo Božím příchodem v poníženosti dítěte z Betléma. Boží zaslíbení se nevztahuje jen na narození Spasitele, nýbrž zaslubuje i druhý příchod Kristův, příchod Božího království. Novozákonní texty, které se během adventu předčítají, vjezd do Jeruzaléma – Mt 21, 1 – 9, Kristův příchod na konci časů a soud nad světem – L 21, 25 – 31, souvisí s tímto příchodem. Advent se stal součástí přípravy na Vánoce a postupně se jím zahajoval nový

církevní rok. Výjimkou bylo Španělsko, Francie a Anglie, které považovaly za začátek církevního roku velikonoční dobu. V současnosti začíná nový církevní rok ve všech zemích dobou adventní.

1. 2. 2. Vánoce

Vánoce jsou svátkem, jímž si křesťané připomínají Ježíšovo narození. Pokud jde o původ vánočních svátků, zjistíme, že jsou pokřesťanštěním oslav kultu boha Slunce, které slavilo náboženství římského císařství a Egypta. Od čtvrtého století čelila východní církev tomuto kultu zavedením svátku Zjevení Páně (Epifanie), který připadal na 6. ledna, stejně jako oslava kultu boha Slunce v Egyptě.

Později začala stejným způsobem postupovat proti kultu „Nepřemožitelného boha Slunce“ stanoveného na 25. prosince, i církev na Západě. V Římě roku 336 došlo k ustanovení a k zapsání 25. prosince do církevního kalendáře jako dne Narození Páně. Křesťané stanovením tohoto datumu vyznali, že žádný bůh Slunce, ať už na Východě či na Západě, není tím pravým sluncem. Tím může být jedině Kristus.

Jak vidíme, Západní a Východní církev se liší nejen v datumu, nýbrž i v chápání smyslu Vánoc. Východní církev klade důraz na Boží majestát, který prozařuje Kristovým lidstvím, na spojení božského a lidského v Ježíšovi. Západní církev pro změnu zdůrazňuje Kristovo skrovné narození, slabost a chudobu v jeho lidské přirozenosti. Během vývoje západního křesťanství došly Vánoce větší důležitosti než Velikonoce. V období reformace se pokoušeli někteří teologové tuto situaci změnit. Calvin byl zastáncem starokřesťanské praxe, která vnímala jako největší svátek každou neděli. Lutherská tradice naopak chtěla zachovat jak Epifanii, tak Vánoce. Ženevská městská rada nakonec navázala na Calvina a zrušila kromě slavení neděle všechny svátky, včetně 25. prosince a Velikonoc. Teprve v osmnáctém a devatenáctém století se slavení Vánoc a Velikonoc vrátilo zpět do života církve. V současné době je ale stále ještě mnoho lidí,

kteří upřednostňují oslavy Vánoc před oslavou Velikonoc. Neměli bychom proto zapomínat, že Vánoce nabývají smyslu pouze v souvislosti s velikonoční zvěstí, s níž je spojen největší svátek neděle. Ve Východní církvi zůstaly Velikonoce stále nadřazené svátku Epifanie.

1. 2. 3. Postní doba

Postní čtyřicetidenní období, které předchází před Velikonocemi, se ustálilo v církvi teprve ve 4. století. Do té doby najdeme o postním období zmínku jen jako o jednodenních nebo týdenních postech. Církev se pro stanovení čtyřicetidenní doby opírala o starozákonní i novozákonní texty. Číslo *čtyřicet* je v Bibli několikrát spojováno s životem a událostmi izraelského lidu, ale i se samotným Kristem. Ve Starém zákoně např. v Ex 16, 35 najdeme, jak izraelský lid po čtyřicet let putoval do zaslíbené země. V Ex 24, 18 máme zaznamenán Mojžíšův čtyřicetidenní pobyt na hoře Sínaj. Zmínku o čtyřicetidenní době najdeme i v souvislosti s prorokem Eliášem, který šel k Boží hoře Choréb (1 Kr 19, 8). V Novém zákoně se hned na začátku evangelií setkáváme s Ježíšovým čtyřicetidenním pobytem na poušti (Mt 4, 1 – 11, Mk 1, 12 – 13, Lk 4, 1 – 13). Pokušení, které Ježíš na poušti zažívá, končí vítězstvím stejně jako Vzkříšení.

Postní doba měla duchovně připravit křesťany na Velikonoce. Pokud se někdo veřejně prohřešil, byl dán do tzv. církevní kázně a nesměl po celé postní období přistupovat k Večeři Páně. Teprve na Velký pátek se mohl po upřímném pokání zúčastnit Večeře Páně. V postní době si křesťané neměli připomínat jen Kristovo utrpení, ale měli se také zamyslet nad Kristovým vítězstvím. Církev proto nežila jen v odříkáváních a postech, nýbrž také obnovovala křestní smlouvu a snažila se navracet zbloudilé a odpadlé křesťany zpět do sborů. V poreformačním období se však větší důraz kladl na Velký pátek, tedy na Kristovo utrpení, což mnohdy souviselo s asketickým způsobem života a větším důrazem na individuální spasení. Postupem času se ale církev vrátila zpět k původnímu smyslu postního

období a začala se soustřeďovat nejen na zápas s hříchem, ale také na radost z Kristova vítězství.

V dnešní době už (s výjimkou katolické církve) postní období nebývá spojováno s odmítáním různých druhů pokrmů, např. masa. Církve se spíše zaměřují na připomenutí závazku křestní smlouvy a na pokání. Jak je uvedeno v Agendě: „V pokání poznáváme velikost Božího smilování, přijímáme odpuštění a vstupujeme do nového života v moci Vzkříšeného.“¹

1. 2. 4. Velikonoce

Původ slova je odvozen od staročeské spřežky *velika-noc*, *velko-noc*. V hebrejském jazyce jsou Velikonoce nazývány *pesach*, což v překladu znamená *přeskočit*.

Pesach, jak se můžeme přesvědčit ve Starém zákoně (např. Ex 23, 14 – 19; Ex 34, 18 – 26; Lv 23, 4 – 44; Nu 28n; Dt 16, 1 – 17), patřil společně se slavnostmi letnic a stánků do výročních izraelských slavností. Kořeny svátku *Pesach* však sahají podle křesťanských i židovských badatelů již do doby předizraelské. *Pesach* byl původně svátkem nomádských pastevců. Slavil se vždy na jaře, když se pastevci stěhovali do míst, kde se obdělávala země. Současně byl i svátkem lunárním, který se řídil (a stále řídí) prvním jarní úplňkem. Od doby izraelské se slaví jako připomínka zázračného vysvobození izraelského lidu z egyptského otroctví, ke kterému podle Ex 13, 4 došlo v jarním měsíci.

1. 2. 4. (a) Způsob slavení Pesachu

Židé opírají slavení svátku *Pesach* o biblické texty ze Starého zákona, a to Ex 12, Lv 23, Nu 28, Dt 16. Průběh svátku stanovuje Traktát *Mišny Pesachim* a *pesachová Hagada*.

¹ Agenda českobratrské církve evangelické. 1. vyd. Praha: synodní rada českobratrské církve evangelické, 1988. Díl II., str. 101..

Svátek začíná v měsíci nisan (březen – duben) a trvá celkem sedm, v diaspoře osm dní. Po celou dobu slavnosti nesmí Židé jíst ani pít nic kvašeného. Proto několik týdnů před samotným začátkem slavení Pesachu začínají péct macesy, tj. nekvašené chleby, které připomínají kvapný odchod izraelského lidu z Egypta. Den před začátkem svátku vyčistí každý svůj dům od všeho kvašeného, tzv. chamecu. Očista od chamecu probíhá podle přísných pravidel (např. kvašené jídlo se rozdává Nežidům, drobtý z kvašeného jídla se spálí, nádobí, které bylo ve styku s kvašeným jídlem, je uloženo do sklepa a použije se speciální nádobí apod.). Den před Pesachem se musí všichni prvorození muži postit. Půst připomíná, jak Bůh v noci před vyjitím Židů z Egypta nechal usmrtit všechny egyptské prvorozené.

V předvečer Pesachu se po bohoslužbě rodina shromáždí k pesachové večeři. Jídla podávaná během večeře mají symbolický význam, který připomíná vyjití izraelského lidu z Egypta.

K pesachové večeři se podávají:

- *tři nekvašené chleby*, které připomínají spěšný odchod Izraelitů z Egypta a které zároveň symbolizují tři skupiny Izraelců – kněze, levity a ostatní příslušníky národa
- *čtyři poháry červeného vína*, jehož barva připomíná krev obětovaného beránka a obřízku, která byla prováděna Židům před vyjitím z Egypta
- *jeden plod země* (jednoduchá zelenina, např. petržel, brambory, čekanka, atd.), který slouží jako připomínka skrovné stravy v Egyptě
- *hořké byliny* (např. křen) symbolizující trpké časy v Egyptě
- *vařené nebo opečené vejce*, které slouží jako náhrada za sváteční oběť a které vyjadřuje smutek nad ztrátou všech zemřelých během egyptského otroctví a nad zničením Chrámu
- *ovocná pěna* z jablek, strouhaných ořechů a koření, která symbolizuje hlínu, z níž museli Izraelci v Egyptě vyrábět cihly

- *slaná voda*, jako symbol slz prolitých v době otroctví
- *pečená jehněčí kost* nahrazuje pesachového beránka, který byl zabit při vyjití z Egypta a později porážen v Chrámě o svátku Pesach; od roku 70 křesťanského letopočtu (od zničení Chrámu), se pesachový beránek nesmí zabíjet, neboť směl být obětován jen v Božím chrámu

Během pesachové večere klade otcí nejmladší z přítomných otázky týkající se zvláštnosti svátku Pesach (např. proč se jí nekvašený chléb, hořké byliny, proč se pokrmy dvakrát máčejí ve slané vodě, čím se liší pesachový večer od ostatních apod.). Otec na otázky odpovídá čtením textů z Hagady a podrobným vyprávěním o vyjití z Egypta. Smyslem tohoto zvyku je prohlubování víry v Boha a Boží bázeň. V průběhu celé slavnosti se zpívají písně, čtou se halelové žalmy, požehnání a modlitby.

Od prvního dne Pesachu se předčítají texty z Tóry. První den se čte z knihy Exodus, Numeri a Jozue, druhý den z knihy Leviticus, Numeri a 2. Královské. K textům, které se předčítají během bohoslužeb, patří i kniha Píseň písní, kde se hovoří o „milostném vztahu“ mezi Bohem a židovským národem.

Sedmý, poslední den Pesachu si Židé připomínají zázrak rozestoupení vody. Předčítají proto texty z knihy Exodus, ve kterých se o této vrcholné události související s vyjitím z Egypta vypráví. Sedmý den Pesachu je úplným svátkem a proto je zakázán jakýkoli druh práce s výjimkou vaření. Pesach je ukončen ve chvíli, kdy vyjdou na obloze první tři hvězdy. Po modlitbě se začínají Židé připravovat na všední dny. Po umytí a uložení pesachového nádobí přinesou nádobí užívané během celého roku a odkoupí zpět chamec, který již mohou jíst.

V některých oblastech si Židé svátek Pesach prodlužují o tzv. „večery otevřených dveří“. Navzájem se navštěvují a společně se nad bohatě prostřenými stoly radují. Při příchodu jsou pánem domu uvítáni poprášením moukou či postříkáním mlékem a je jim uděleno áronské požehnání.

Dodržováním svátku Pesach si Židé připomínají nejen zázrak vyjití z Egypta, ale také vyjadřují naději v záchranu, kterou má Bůh pro ně přichystanou. Věří, že Bůh udělá vše, aby se každý mohl vrátit ke svým tradicím.

1. 2. 4. (b) Velikonoce a Nový zákon

Kromě Starého zákona se o velikonočních svátcích dočteme také v Novém zákoně, a to především v evangeliích, kde se mluví o poslední Večeři Páně. Ježíšova poslední večeře s učedníky se podle evangelií odehrávala v době velikonočních svátků.

Synoptická evangelia vidí poslední večeři jako paschální hod beránka. Ježíš lámal chléb a pil víno, tak jako bylo při pesachové večeři zvykem,. Vše doprovázel výkladem, děkovnými modlitbami, chvalozpěvem, ale také vzpomínkami na Boží spasitelné skutky a na ustanovení hostiny jako Večeře Páně. Ježíš vyzýval k tomu, aby se slavení večeře opakovalo. Podle Janova evangelia se poslední večeře Páně konala před slavností pascha. V den, jehož večer byl zasvěcen slavnosti pascha, byl pak Ježíš ukřižován.

Jak vidíme, není zcela zřejmé, zda večeře Páně byla paschálním hodem či nikoli. Je ale jisté, že Ježíš musel v době velikonoční myslet na svátky Pesach. Stejně jako svátek Pesach i Večeře Páně zaslubuje nový začátek, naději ve vysvobození, umožněné obětí *beránka* Ježíše Krista.

Souvislost mezi obětí beránka a Ježíše Krista můžeme najít už ve Starém zákoně. Beránek určený k oběti musel být bez vady. Při vykonávání paschální oběti mu nesměla být zlomena ani kost. Důvodem takového nařízení (Ex 12, 46) bylo přenesení zaslíbení na davidovského krále (Ž 34, 21), který vystupoval jako prostředník mezi Bohem a svým lidem. Posláním krále bylo vykonávat kněžskou funkci a kněz podle Lv 21,17 – 23 nesměl mít žádnou vadu. Nový zákon vidí v davidovském králi předobraz Krista, velekněze podle řádu Melchisedechova. V samotném Novém zákoně je pak Kristus označován jako velikonoční beránek (např. 1K 5, 7). Podle tradice

Janova evangelia umíral Ježíš na kříži v době, kdy byl v chrámě zabíjen beránek.

Pro křesťany je tedy Ježíš obětním beránkem, obětovaným pro spásu všech lidí. Slavením Velikonoc si však křesťané nepřipomínají jen samotnou Kristovu oběť, nýbrž také Kristovo vzkříšení, přechod z cesty smrti k životu. Se vzkříšením se můžeme setkat už ve Starém zákoně, kde Bůh na přímlovu Elijáše vrací život jednomu dítěti, nebo u proroka Daniele, který poprvé ohlašuje vzkříšení jednotlivců: „Mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procitnou, jedni k životu věčnému, druzí k pohaně a věčné hrůze.“ (Da 12, 2).

V Novém zákoně se také setkáváme se vzkříšením. Podle evangelistů vrátil Ježíš život dceři Jairově, synu naimské vdovy, svému příteli Lazarovi a mnohým svatým zesnulým při roztržení chrámové opony (podle Mt 27, 52 – 53). Všechna tato vzkříšení včetně těch, která jsou uvedena ve Starém Zákoně, mají ale jinou povahu než samotné vzkříšení Kristovo. Ježíšovo vzkříšení není totiž návrat k pozemskému životu, nýbrž k věčnému.

1. 2. 4. (c) Slavení křesťanských Velikonoc

Před velikonočními svátky předchází postní období, které trvá čtyřicet dnů. Poslední týden postního období se nazývá pašijový (též svatý, veliký) a začíná vždy v neděli po prvním jarním měsíčním úplňku, tj. mezi 26. březnem a 22. dubnem. Pašije mají připomínat Ježíšovy poslední dny, ve kterých byl zrazen, zajat, odsouzen, ukřižován a pohřben. Bohoslužby, které se konají v průběhu velikonočních svátků, připomínají tyto události.

Na Zelený čtvrtek Ježíš večerel se svými učedníky naposled. Večeře se konala v předvečer jeho smrti. Podle Janova evangelia Ježíš umyl během večeře učedníkům nohy na výraz pokory a bratrské lásky a zároveň všem oznámil Jidášovu zradu. Poté byl v Getsemanské zahradě zajat a předveden před židovskou veleradu, synedrium. Poslední večeři si křesťané podle Ježíšových slov: „To čiňte na mou památku“ připomínají Večeří Páně

(katolíci při mši svaté), která je hostinou Božího lidu s Bohem. Na Zelený čtvrtek se většinou při bohoslužbách čtou pašijní příběhy.

Velkým pátkem si křesťané připomínají Ježíšovo ukřižování. Ježíš byl tohoto dne vydán římskému místodržiteli a odsouzen jako židovský král. Spolu s dvěma lotry byl pak odveden na místo zvané Golgota, kde byl ukřižován. Na žádost Josefa z Arimatie byl z pátku na sobotu pohřben ve skalním hrobu. Dalším svátečním velikonočním dnem je Bílá sobota. V protestantských církvích původně souvisela s přípravou katechumenů, v průběhu historického vývoje však stejně jako katechumenát pozbyla svůj význam a stala se všedním dnem.

Katolická a pravoslavná církev mají naopak tento den spojený s bohatou liturgií. Večer před vigilií se posvětí voda a oheň, ze kterého se zapalují velikonoční svíce. Jimi se pak přenese světlo do kostela, kde se koná mše. V průběhu mše křesťané oslavují Ježíšovo zmrtvýchvstání a zároveň si připomínají křest. V protestantských církvích oslavují Ježíšovo vzkříšení v neděli, tzv. na Boží hod velikonoční.

Stejně jako ostatní velikonoční dny prošla i neděle určitým vývojem, především v době středověku,. Spojitost, která byla mezi Velkým pátkem a Velikonoční nedělí, se postupně ztrácela. Velký pátek se odděloval od Velikonoční neděle a tak dva vzájemně související dny nabíraly každý na individualitě tím se zastiňovala vnitřní souvislosti těchto dnů. Velkým pátkem prostupoval mysticismus, který přinášel napodobování Kristova utrpení. Velikonoční neděle zase přinášela místo důrazu na radost z Ježíšova vítězství nad mocnostmi zla důraz na individuální věčný život. V průběhu času církev poznala, že následování Krista cestou kříže musí provázet radost z ujištění, že cesta následování není marná a má zaslíbení. Dnes je proto ve velikonočních bohoslužbách kladen větší důraz na spojitost mezi Velkým pátkem a Velikonoční nedělí, která poukazuje na to, že kříž není jen utrpením a výzvou k pokání, ale je také Kristovým vítězstvím a oslavou. Velikonoční neděle tedy provází díkuvzdání, radost

a chvalořečení, ve kterých se pokračuje na Velikonoční pondělí a po celé povelikonoční období.

1. 2. 4. (d) Pesach a Večeře Páně

Večeře Páně a svátek Pesach mají některé společné rysy. Během obou slavností jde o zpřítomnění spasitelských událostí, o společenství stolu, které vyjadřuje budoucí společenství v království Božím, ale také o připomínku vysvobození, ať už z egyptského otroctví nebo z otroctví hříchu. Při Večeři Páně se v některých církvích (např. katolické, husitské) podává stejně jako při pesachové večeři nekvašený chléb (oplatka).

Rozdíly najdeme při samotném vnímání večeře. Při pesachové večeři Židé vzpomínají na vysvobození z otroctví a zároveň vyhlíží k osvobozujícímu spasitelnému dílu Mesiáše. Křesťané se naopak při Večeři Páně, při níž se zvěstuje Ježíšova smrt a vzkříšení, setkávají se samotným Kristem a přijímají podíl na jeho spasitelném díle.

Svátek Pesach i křesťanské Velikonoce se slaví jedenkrát za rok. Večeři Páně však podle nového ustanovení křesťané slaví několikrát do roka.

1. 2. 5. Nanebevstoupení Páně a Svatodušní svátky

Nanebevstoupení Páně a svatodušní svátky křesťané slaví v povelikonočním období, které bylo zpočátku bráno jako jeden celek – „jako jeden sváteční den“. Každý den tohoto období byl nedělí.¹ Církev se v povelikonočním období radovala z Kristova vítězství nad mocnostmi zla, ze vzkříšení a z přítomnosti Božího Syna, z nanebevstoupení, ale také z naděje druhého Kristova příchodu. Slavení velikonoční zvěsti se později v povelikonočním

¹ Agenda českobratrské církve evangelické. 1. vyd. Praha: synodní rada českobratrské církve evangelické, 1988. Díl II., s. 165

období rozložilo do jednotlivých neděl a svátků. Od 3. století se na základě židovských letnic oddělily svátky svatodušní a ve 4. století došlo k oddělení svátku Nanebevstoupení Páně.

1. 2. 5. (a) Nanebevstoupení Páně

O původu tohoto svátku se můžeme dočíst v Novém zákoně, a to v evangeliích, která jsou sepsána podle Marka a Lukáše, a ve Skutcích apoštolských. Evangelisté Marek a Lukáš popisují na konci svých evangelií (Mk 16,19 a L 24, 51), jak Ježíš vyvedl své učedníky z Jeruzaléma, vzdálil se od nich a byl vzat vzhůru do nebe. Podle Skutků apoštolských (Sk 1,9) došlo k Ježíšovu nanebevstoupení čtyřicátý den po Velikonocích. Ježíš byl se svými učedníky na Olivetské hoře a před jejich zraky byl zastřen oblakem a vzat vzhůru k Otci. Křesťané si tedy slavením svátku Nanebevstoupení Páně připomínají Ježíšovo vystoupení do nebe, do Božího příbytku.

1. 2. 5. (b) Svatodušní svátky

Zmínku o Svatodušních svátcích neboli Letnicích můžeme najít již ve Starém zákoně. Letnice byly slavností žně tzv. dožínková slavnost, která byla kenaanského původu, a která se zprvu nevztahovala k žádnému Božímu činu. Později byla vyjádřením díky, kdy se obětovaly Hospodinu „prvotiny“ z plodin země (Ex 23, 16; Ex 34, 22; Nu 28, 26; Dt 16, 10). Slavnost probíhala vždy padesátý den po Velikonocích (po sedmém týdnu od zahájení žní) a trvala jeden den. Ustanovení slavnosti můžeme najít v Lv 23, 15 – 21. Židé si později letnicemi připomínali uzavření smlouvy mezi Bohem a jeho lidem na Sínaji a darování kamenných desek.

V Novém zákoně (Sk 2, 1 – 13) se setkáváme s událostí, která zcela pozměnila smysl tohoto svátku. V den židovských letnic (po Ježíšově smrti, vzkříšení a nanebevstoupení) sestoupil na učedníky Duch svatý. Křesťané si proto o Letnicích připomínají založení církve.

V dnešní době se církve snaží oba svátky, jak Nanebevstoupení Páně, tak Letnice, spojit v jeden celek. Hlavním důvodem je společná zvěst obou velikonočních svátků – radost z přítomnosti vítězného Krista.

2. Praktická část

V praktické části, jak jsem již uvedla v úvodu, se chci zaměřit na vysvětlení a přiblížení křesťanských svátků žákům na základní škole. Z praxe vím, že žáci mají jakési povědomí o smyslu Vánoc. Chci se proto soustředit pouze na velikonoční dobu, která je v běžném světě tak trochu opomíjená.

Pracuji s dětmi na I. stupni, chtěla bych tedy se věnovat právě této věkové kategorii. Učitel je v kontaktu s dětmi nejvíce v postním období (na Bílou sobotu a Velikonoční neděli jsou děti doma s rodiči), proto jsem rozvrhla praktickou část následovně:

V prvním postním týdnu se budeme s dětmi zabývat událostmi Zeleného čtvrtku, tedy Jidášovou úmluvou s velekněžími, velikonoční večeří, Jidášovou zradou, modlitbou v Getsemane, zatčením a Petrovým zapřením. V druhém postním týdnu se s dětmi zaměřím na události Velkého pátku – na odsouzení Ježíše, jeho ukřižování a smrt. V třetím postním týdnu přiblížím dětem Ježíšův pohřeb a Bílou sobotu. V posledním, čtvrtém postním týdnu se budeme zamýšlet nad událostmi Velikonoční neděle – nad prázdným hrobem a zmrtvýchvstání.

2.1. První týden postní

- Počet hodin : 7

1. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* Velikonoce, beránek ve Starém zákoně
- *Použité biblické texty:* Ex 12, 1 – 42
- *Metoda:* rozhovor, vyprávění
- *Motivace:*

Během první hodiny uvedeme děti do velikonočního období. V hodině čtení rozdáme dětem lístečky, na které budou mít za úkol formou brainstormingu napsat, co si vybaví, když řekneme slovo Velikonoce. Děti budou mít pravděpodobně na lístečcích napsáno : pomlázka, vajíčko, kraslice, zajíček, beránek, řehtačky, masopust apod. Z dětské nabídky vybereme ta slova, která by se dala použít pro vyprávění o Velikonocích v křesťanském smyslu (např. beránek, masopust).

- *Hlavní část hodiny:*

Dětem vysvětlíme, jaký vztah mají tato slova k Velikonocím. Beránek jako symbol Beránka Božího – Krista a masopust jako ukončení veselí, po němž by měla následovat duchovní příprava na Velikonoce. Předpokládám, že děti mohou stěží pochopit, že Beránek Boží je Kristus. Učitel proto převypráví události při vyvedení z Egypta z Ex 12, 1 – 42. Krev „obyčejného“ beránka na veřejích dveří zachránila Izraelce při poslední egyptské ráně.

- *Závěr :*

Beránek Boží – Kristus v Novém zákoně na tuto událost navazuje.

2. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* Beránek Boží v Novém zákoně
- *Použité biblické texty:* Lk 22, 1 – 23
- *Metoda:* rozhovor, vyprávění
- *Úvod:* Na začátku hodiny zopakujeme události z minula a navážeme na Nový zákon.
- *Hlavní část:*

Začneme stručně vyprávět příběh o narození Ježíše a jeho působení (povolání dvanácti učedníků, některé Ježíšovy zázraky, spory s farizeji a zákoníky apod.). Děti samozřejmě mohou vyprávění doplňovat svými poznatky a vědomostmi, které již znají z vánočního vyprávění nebo z náboženství.

Ve vyprávění dojdeme k Jidášově úmluvě s velekněžími.

Text Lk 22, 1 – 23 budeme vyprávět podle následující osnovy:

I. Velikonoční doba

II. Úklady velekněží, zákoníků a Jidáše

III. Příprava velikonoční večeře

IV. Ježíš a hostina

V. Jidášova zrada

- *Závěr:*

Po vyprávění o večeři Páně zopakujeme s dětmi jména Ježíšových učedníků. Zdůrazníme jejich přátelský vztah k Ježíšovi, zvláště vztah Petrův. Děti vyzveme, aby napsaly na tabuli, co očekávají od svého přítele, ale také co mohou samy svému příteli nabídnout. Děti pravděpodobně budou psát kladné vlastnosti a příklady ze života. Napsané příklady si společně přečteme a rozebereme.

3. hodina – **praktické činnosti**

- *Cíl hodiny:* výroba nekvašeného chleba a sladké kaše (Charosset)
- *Použité biblické texty:* žádné
- *Metoda:* práce ve skupinách
- *Motivace:*

Děti namotivujeme na uspořádání hostiny, o které jsme si vyprávěli. Zeptáme se, co budeme k takové hostině potřebovat. Kromě běžných věcí (např.stůl apod.) zmíní děti nekvašený chléb a víno. Učitel může doplnit ještě jídla, která jsou uvedena v kapitole Způsob slavení Pesachu (např. jeden plod země, hořké byliny, vařené nebo opečené vejce, ovocná pěna, slaná voda, pečená jehněčí kost).

- *Hlavní část:*

Děti rozdělíme do menších skupinek. Každá skupinka za pomoci učitele upeče podle receptu nekvašený chléb, popřípadě uvaří sladkou kaši Charosset (recept je uveden v příloze).

4. hodina – **čtení**

- *Cíl hodiny:*Ustanovení večeře Páně
- *Použité biblické texty:* Lk 22, 14 – 20
- *Metoda:* hra
- *Motivace :*

Děti si přinesou z hodiny praktických činností nekvašený chléb a sladkou kaši. Celá třída si společně sedne do kruhu a zkusí si zahrát příběh, ve kterém Ježíš večeřel s učedníky. Během večeře může učitel dětem vysvětlovat, proč se jednotlivá jídla jedí, a také může položit otázku o co všechno se mohou děti dělit s druhými lidmi.

- *Hlavní část:*

Po ukončení večere zahájíme hru na tajného přítele. Každý žák si vytáhne lísteček se jménem nějakého spolužáka, jméno však nesmí nikomu prozradit. Po celé postní období se bude snažit svému příteli projevovat přízeň (např. může mu pomoci při uklízení věcí do aktovky, nakreslit obrázek, který mu tajně odevzdá, pustit ho přednostně do dveří apod.) Na konci postního období si pak žáci mezi sebou řeknou, kdo komu byl tajný přítel.

5. a 6. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* Modlitba v Getsemane, Zatčení, Petrovo zapření
- *Použité biblické texty:* Lk 22, 39 – 62, Mt 7, 12, Sk 1, 15 – 20
- *Metoda:* dramatizace, vyprávění, rozhovor, samostatná práce,
- *Úvod:*

Krátce zopakujeme události z minula.

- *Hlavní část:*

Každému dítěti rozdáme nakopírovaný text Lk 22, 39 – 62, který si společně po jednotlivých rolích přečteme. V textu budou barevně odlišeny jednotlivé postavy: vypravěč, Ježíš, učedníci, Petr, služka, lidé, kteří na Petra upozorňují.

Po společném přečtení učitel text ještě jednou přečte a podle potřeby vysvětlí některé pojmy, kterým žáci v textu neporozuměli – (např. Syn člověka, velekněz, povstalec). Učitel bude dětem po reprodukci textu zadávat následující úkoly a otázky :

1. Kdo se spolu s Ježíšem vydal na Olivovou horu?
2. Napiš, co přikázal Ježíš učedníkům?
3. Jak se učedníci chovali po celou dobu příběhu?

4. Co dělal Ježíš na Olivové hoře a proč?
5. Co Ježíš prožíval na Olivové hoře?
6. Co znamená: „ Otče, chceš-li, odejmi ode mne tento kalich, ale ne má, nýbrž Tvá vůle se staň.“
7. Jak Ježíše zradil Jidáš a jak Petr ?

V následujícím rozboru se zaměřím jen na ty otázky, které považuji za klíčové a které mají děti přivést k hlubšímu přemýšlení (začínám ot. č. 2).

Otázka č. 2 – Napiš, co přikázal Ježíš učedníkům?

Děti v textu vyhledají tyto imperativy:

- a) „Modlete se, abyste neupadli do pokušení.“
- b) „ Vstaňte a modlete se, abyste neupadli do pokušení.“
- c) „Přestaňte s tím.“

Učitel upozorní na stejný, dvakrát řečený imperativ a vyzve děti, aby přemýšlely, proč jej Ježíš použil. Může jim pomoci příkladem ze života, např. Proč rodiče říkají některé pokyny několikrát ? Učitel žákům vysvětlí, co znamená neupadnout do pokušení a použije opět příklady ze života. Vyzve děti, aby se zamyslely nad tím, zda už samy někdy do pokušení upadly a jak se zachovaly.

Otázka č. 3 – Jak se učedníci chovali po celou dobu příběhu?

Děti vyzveme, aby v textu vyhledaly, jak se učedníci zachovali. Chování učedníků zapíšeme na tabuli do dvou sloupců. V prvním sloupečku budeme zapisovat kladné jednání, v druhém selhání učedníků. Po zapsání porovnáme oba sloupečky. Děti uvidí, že chování učedníků bylo spíše negativní. Učedníci usnuli, přestože se měli modlit, Jidáš Ježíše zradil, Petr Ježíše zapřel.

S dětmi se vrátíme k našemu počátečnímu rozhovoru o příteli a položíme jim otázku, zda se učedníci zachovali jako opravdoví přátelé. Poté vyzveme děti, aby se zamyslely nad tím, zda je už někdy kamarád zradil a jak se přitom cítily. Jak se zachovaly k takovému příteli? Odpustily mu nebo vymyslely pomstu apod.? Příběhy ze života dětí společně rozebereme.

Znovu se vrátíme k textu a vyhledáme, jak se Ježíš naopak choval k učedníkům a ke sluhovi. Děti uvidí, že Ježíšovo chování je jiné než naše lidské. Dokázal i v těžkých chvílích projevovat lásku tím, že neoplácel zlo za zlo. Sám dodržel slova, která řekl v Mt 7, 12 : „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jedněte s nimi.“ Tento verš si v hodině psaní zapíše každé dítě na kartičku, kterou si připevní na lavici. Postupně přejdeme k otázce č. 4, č. 5 a č.6.

Otázka č.4., č. 5 a č.6 – Co dělal Ježíš na Olivové hoře a proč? Co Ježíš prožíval na Olivové hoře? Co znamená: „Otče, chceš-li, odejmi ode mne tento kalich, ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň.“?

Děti v textu nevyčtou odpověď na otázku č. 4. Učitel proto bude muset otázku zodpovědět sám. Vysvětlí dětem poslání Ježíše – nevinný člověk zemře, aby ostatní mohli žít. Ježíš věděl, že byl pro tento úkol povolán Bohem. Věděl také, že se blíží doba, kdy bude muset zemřít. Proto odešel na Olivovou horu, kde se modlil.

Zeptáme se dětí, co je to modlitba a jak se Ježíš modlil v našem příběhu. Vysvětlíme, že modlitba je rozhovor s Bohem. Není to žádná naučená fráze či učivo z prvouky, ale je to rozhovor, tak jak ho používáme např. s rodiči. Upozorníme, že modlitba nemá magické účinky a zároveň vysvětlíme Ježíšovu modlitbu v Getsemane. Ježíš se nemodlil „já chci, dej mi“, ale „tvá vůle se staň“.

Na otázku č.5 budou znát děti odpověď. Jistě zdůrazní Ježíšovu úzkost, strach. Děti dovedeme pomocí otázek k tomu, aby si uvědomily, že Ježíš byl se svým strachem sám, nikdo z lidí mu nebyl nablízku. Přesto tu ale zůstal

někdo, kdo byl s Ježíšem. Vyzveme děti, aby se pokusily v textu najít, kdo to byl. Děti povedeme k tomu, aby si uvědomily, že člověk může selhat tak jako učedníci, ale Bůh neselže. Ten je s člověkem v jakékoliv situaci. Je s námi v našich starostech a trápeních, ale také tehdy, když prožíváme radost. V našem příběhu je posláni anděla, který dodával Ježíšovi sílu, dokladem Boží přítomnosti

Otázka č.7. – Jak Ježíše zradil Jidáš a jak Petr ?

Děti v textu vyhledají Jidášovo a Petrovo chování. Opět si tabuli rozdělíme na dvě poloviny. Do jedné budeme zapisovat chování Jidášovo, do druhé Petrovo.

Pokusíme se najít, co měli oba učedníci společného a v čem se jejich chování naopak lišilo. Jidáš projevil přátelské gesto, které vlastně přátelské nebylo. Políbil Ježíše, aby ho zradil pro pár stříbrných. Petr chtěl jít za Ježíšem do vězení i na smrt. Sliboval mu věrnost. Jako jediný učedník zůstal poblíž Ježíšovi, když jej odvedla stráž. Zprvu se nebál nebezpečí.

Oba však selhali. Jidáš pomohl strážní a Petr Ježíše zapřel, neboť se ho zmocnil strach. Děti mohou také v textu najít, že Petr nakonec všeho litoval, Jidáš ne. Na Jidášův konec odkážeme do Sk 1, 15 – 20.

- *Závěr:*

Na závěr se zeptáme dětí, co mohou všechno lidé vyjadřovat polibkem.

7. hodina – výtvarná výchova

- *Cíl hodiny:* Modlitba v Getsemane
- *Použité biblické texty:* Lk 22, 39 – 46
- *Metoda:* malba, na závěr rozhovor

Ve výtvarné výchově si pomocí barev zkusíme namalovat Ježíše v Getsemane. Nepůjde o znázornění Ježíšovy postavy, ale o vyjádření toho, jak se Ježíš cítil. O obrázcích můžeme pak s dětmi hovořit.

2.2. Druhý týden postní

- Počet hodin : 9

1. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* Soudní proces – motivační hodina
- *Použité biblické texty:* žádné
- *Metoda:* dramatizace, rozhovor
- *Motivace:*

Učitel si s dětmi zahraje na soud. Zeptá se dětí, zda už někdy byly u soudu a zda vědí, jak soudní proces probíhá. Poté změní třídu na soudní síň a dětem rozdělí jednotlivé role: přísedící, obžalovaný, obhájci, poškozený, zapisovatel a justiční stráž. Učitel bude soudcem. Děti seznámí s následující situací:

Obžalovaný byl nakupovat v samoobsluze. Vybíral si mezi regály nějaké zboží. Vedle něj docela podobný člověk kradl. Prodavačka zjistila krádež, jenže se spletla a zadržela nevinného člověka. Zloděj mezitím utekl. Policie vyšetřovala celý případ a na základě výpovědi prodavačky rozhodla, že nevinný člověk byl zlodějem. U soudu se teď musí prokázat zda je tento člověk vinný či nikoli. Během soudního procesu budou děti samozřejmě chtít dokázat nevinu obžalovaného. Soudce však nakonec rozhodne, že obžalovaný je vinen a jako trest mu uloží dlouhý domácí úkol z českého jazyka, který obžalovaný bude muset doopravdy splnit.

Určitě zazní otázky a stížnosti, že je to nespravedlivé apod. Učitel proto s dětmi rozebere celou situaci. Zeptá se, v čem děti vidí nespravedlnost a zda se už někdy samy s nespravedlností setkaly. Upozorní také na to, že křivé svědectví může člověku velmi ublížit. Podle vnímavosti dětí se může zmínit o nespravedlivých soudních procesech a trestech smrti (např. M. Horáková apod.).

2. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* Ježíš před radou, Ježíš před Pilátem a Herodem
- *Použité biblické texty:* Lk 22, 63 – 71, Lk 23,1 – 25
- *Metoda:* vyprávění, rozhovor, samostatná práce
- *Úvod:*

V další hodině čtení učitel připomene hru na soud a sdělí žákům, že má pro ně připravený jeden skutečný příběh, který se odehrál v Jeruzalémě. Nejprve ale začne dětem vyprávět text z Lk 22, 63 – 71 podle následující osnovy:

I. Ježíš a strážci

II. Ježíš před radou

III. Usvědčení Ježíše

- *Hlavní část:*

Po vyprávění učitel společně s dětmi přečte nakopírovaný text Lk 23, 1 – 25. Děti vyhledají v textu slova, kterým nerozumí. Pravděpodobně to budou tato: *shromáždění, daně, Mesiáš, král Židů, velekněží, pravomoc*. Slova si společně vysvětlíme.

Dětem zadáme postupně úkoly:

1. Vyznačte v příběhu modrou barvou řeč obžalovaného.
2. Červenou barvou vyznačte osoby, které obžalovaly Ježíše.
3. Zelenou barvou vyznačte ty, kteří Ježíše odsoudili.
4. Najděte v textu, čím se Ježíš provinil.
5. Napište, koho Ježíš v příběhu zachránil.

Děti během práce s textem zjistí, že Ježíš byl odsouzen neprávem. Pravděpodobně nebudou rozumět rozhovoru mezi Pilátem a Ježíšem. Možná se pozastaví nad tím, proč se Ježíš nějak nebránil, proč neodpovídal Pilátovi a Herodovi na otázky. Dětem proto vysvětlíme, že obvinění Ježíše bylo falešné. V žádném případě neusiloval o politickou moc a nezakazoval platit daně císaři. Tohle vše věděl i Pilát. Proto se Ježíše několikrát ptá, aby našel nějaké důkazy k odsouzení. Ježíš neodpovídá. Ne proto, že by trucoval nebo se chtěl dělat zajímavým. Neodpovídá, protože nechává každého člověka svobodně rozhodnout, zda věří, že je Mesiáš. Ten, který člověka osvobozuje. Dětem vysvětlíme, že i oni mají svobodnou volbu rozhodnout se, zda je Ježíš Boží Syn a zda chtějí věřit v Boha. Učitel samozřejmě nebude od dětí vyžadovat, aby vyznaly víru v Boha.

V příběhu se pozastavíme i nad chováním Herodovým. Zeptáme se dětí, proč se ani tady Ježíš neobhajoval. Vysvětlíme, že Ježíš nepotřeboval dělat žádné divadelní kousky. Upozorníme na to, že již několikrát lidem dokazoval svoji moc. Uzdravoval, dokázal nasytit pět tisíc lidí z pěti chlebů a dvou ryb, utišil bouři apod. Kdo chtěl díky těmto činům uvěřit v božskou moc Ježíše, uvěřil. Kdo nechce, tomu nepomůžou ani další zázraky.

- *Závěr:*

Na konci této kapitoly se zmíníme i o Barabášovi. Zeptáme se dětí, za co byl Barabáš odsouzen a zda jeho provinění bylo větší než Ježíšovo. Koho by jako soudci odsoudili a proč. Děti samozřejmě budou chtít odsoudit Barabáše a Ježíše budou vnímat jako nevinného. Učitel dětem vysvětlí, že propuštěním dostal Barabáš novou šanci začít žít lepší život. Zeptáme se dětí, jak asi příběh dopadne. Bude Ježíš ukřižován nebo se nakonec zachrání? O názory dětí se společně podělíme.

3. hodina – **výtvarná výchova**

- *Cíl hodiny:* nová šance pro Barabáše
- *Použité biblické texty:* Lk 22, 63 – 71, Lk 23,1 – 25

- *Metoda:* samostatná práce

- *Úvod:*

Na začátku hodiny si zopakujeme, co všechno jsme se dozvěděli o Barabášovi.

- *Hlavní část:*

Vyzveme děti, aby na lísteček napsaly, za co by ony mohly být „odsouzeny“. Děti zpočátku nebudou vědět. Nikoho nezabily, nic pravděpodobně neukradly atd. Učitel jim proto vysvětlí, že se člověk nemusí provinit jen zabitím, ale také tím, že nepomůže druhému v těžkostech, že navádí druhého ke špatnému jednání apod.

Učitel upozorní děti, aby na lísteček napsaly jen jedno takové jednání. Nepůjde o výčet špatností, ale o to, aby se děti zamyslely nad tím, že i oni jsou někdy takovými Barabáši. Kdo bude chtít, může přečíst, co na lísteček napsal.

- *Závěr:*

Lístečky nalepíme na kříž, který si se třídou společně zhotovíme.

4. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* Trest smrti
- *Použité biblické texty:* Lk 23, 32 – 43
- *Metoda:* vyprávění, rozhovor,
- *Motivace :*

Učitel začne vyprávět události, které předcházely před samotným ukřižováním:

- zastavení Šimona z Kyrény
- smutek žen,

– rozhovor Ježíše se ženami

Během vyprávění vysvětlí učitel tehdejší způsoby trestu smrti (přiměřeně chápání dětí). Nejhorší zločinci a otroci byli trestáni ukřižováním (římský občan nesměl být ukřižován). Smyslem tohoto trestu bylo prodloužit odsouzencovo utrpení. Odsouzení si obvykle nesli na popraviště svůj kříž sami.

- *Hlavní část:*

Třída si společně přečte text z Lk 23, 32 – 43. Přečtenou pasáž nebude třeba vysvětlovat. Děti budou mít za úkol vyhledat v textu, čím se Ježíš provinil, proč byl vlastně ukřižován. Znovu zjistí, že Ježíš byl nevinný a že zemřel neprávem. Dětem položíme otázku, jak se Ježíš během ukřižování choval. Zda se nějakým způsobem bránil, dožadoval se spravedlnosti apod.. Děti zjistí, že i v této těžké situaci Ježíš myslel na druhé. Přimlouvá se u Boha za odpuštění pro ty, kdo s výsměchem losují o jeho oděv.

Učitel se zároveň zeptá, kdo byl ukřižován spolu s Ježíšem. Děti porovnají chování dvou odsouzených. I tady Ježíš dává člověku novou šanci. Jeden z odsouzených si je toho vědom. Přizná, že je hříšný a že je právem odsouzen. Děti budou mít za úkol, vyhledat v textu, jak se Ježíš choval k odsouzenému, který přiznal, že je vinen. Co stačilo k tomu, aby mu Ježíš slíbil, že ho vezme s sebou do ráje? Odsouzený si nejen musel uvědomit, že je hříšný, ale také uvěřit v to, že Ježíš má moc vzít ho s sebou do ráje.

5. hodina – výtvarná výchova

- *Cíl hodiny:* Ráj
- *Použité biblické texty:* Lk 23, 42 – 43
- *Metoda:* malba

Děti nakreslí, jak si představují ráj. O obrázcích budeme společně hovořit. Pravděpodobně budou děti kreslit pěkné prostředí, slunce, stromy, zvířata apod. Učitel pomocí návodných otázek přivede děti k tomu, že ráj bez lásky k druhým lidem by vlastně nebyl rájem. Co by nám bylo platné, kdyby všude okolo nás byla krásná krajina, ale neměli bychom s kým si přátelsky popovídat, o koho se opřít apod. Není důležité, jak to bude v ráji vypadat, ale jaký budeme mít vztah k druhým lidem a k Bohu.

6. a 7. hodina – čtení a sloh

- *Cíl hodiny:* Události kolem Ježíšovy smrti
- *Použité biblické texty:* Lk 23, 44 – 49
- *Metoda:* vyprávění, rozhovor, samostatná práce
- *Úvod:* Na začátku zopakujeme s dětmi události z Lk 23, 32 – 43.

- *Hlavní část:*

V závěru druhého postního týdne se dostaneme k textu z Lk 23, 44 – 49. Po přečtení vysvětlíme pojmy *zatmění*, *roztržení chrámové opony*, *skonal*. Učitel upozorní, že zatmění, o kterém děti četly, nemá nic společného s přírodními úkazy. Zatmění tu představuje temné síly, které se radují nad Ježíšovou smrtí. Děti mohou najít podobné obrazy v pohádkách.

Roztržení chrámové opony naopak ukazuje na Boží vládu a na novou cestu k Bohu. Dokladem toho jsou poslední slova Ježíšova.

- *Závěr:*

V hodině slohu si s dětmi zahrajeme na novináře. Děti budou mít za úkol napsat o této části textu novinový článek. Děti rozdělíme do skupin. První skupina bude psát do klasických novin, druhá skupina do bulvárního plátku, třetí skupina do vědecko-technického časopisu a čtvrtá skupina do přírodovědeckého časopisu. Před samotným psaním přiblížíme dětem tyto

typy novin a časopisů. Napsané články si společně přečteme a můžeme je srovnat s textem v Bibli.

8. – 9. hodina – **prvouka a matematika**

- *Cíl hodiny:* Judsko, Jeruzalém, Galilea
- *Použité biblické texty:* žádné
- *Metoda:* samostatná práce, práce s atlasy, slovníky, mapou, apod., následný rozhovor
- *Úvod:* Dětem na mapě ukážeme Judsko, Jeruzalém a Galileu.
- *Hlavní část:*

Pomocí atlasů, geografických slovníků a encyklopedií můžeme zjistit, jaké je v Izraeli podnebí, počasí, jaká je rozmanitost fauny a flóry apod.

- *Závěr:*

V hodině matematiky si spočítáme, jak daleko leží tyto státy a města od České republiky.

2.3. Třetí týden postní

Jak je uvedeno v teoretické části, Bílá sobota v Českobratrské církvi evangelické souvisela s přípravou katechumenů. Během historického vývoje však katechumenát zanikl a Bílá sobota se stala všedním dnem.

Ve třetím postním týdnu chci proto dětem spíše přiblížit Ježíšův pohřeb, přestože patří do pátečních událostí, a zaměřit se na očekávání.

Počet hodin: 4

1. hodina – **čtení**

- *Cíl hodiny:* motivační hodina – vysvětlení průběhu a významu pohřbu

- *Použité biblické texty:* žádné
- *Metoda:* vyprávění, rozhovor
- *Motivace:*

Dětem rozdáme lístečky, na které zapíší, co všechno si vybaví, když se řekne slovo pohřeb.

- *Hlavní část:*

Po přečtení položí učitel dětem následující otázky:

1. Byl už někdo z vás na nějakém pohřbu?
2. Víte, jak pohřeb probíhá?
3. Koho lidé pohřbívají?
4. Proč se konají pohřby?

Pokud děti nebudou vědět odpovědi na otázky č. 2, 3, 4, učitel jim je objasní.

2. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* pohřeb v době Ježíšově
- *Použité biblické texty:* Lk 23, 50 – 56
- *Metoda:* vyprávění, rozhovor, samostatná práce
- *Úvod:*

Po rozhovorech z minulé hodiny si společně s dětmi přečteme text Lk 23, 50 – 56.

- *Hlavní část:*

Děti budou mít za úkol vyhledat v textu postavy, které v příběhu vystupují. Postavy si zapíšeme na tabuli a zeptáme se dětí, s kterou postavou se ještě nesetkaly. Děti samozřejmě uvedou Josefa z Arimatie.

U této postavy se zastavíme. Děti v textu vyhledají, co všechno se o Josefovi z Arimatie dozvěděly. Některým pojům, jako *člen židovské rady, ten kdo očekával království Boží*, nebudou zřejmě rozumět. Učitel tyto pojmy vysvětlí.

Ne všichni členové židovské rady souhlasili s Ježíšovým ukřižováním. Josef z Arimatie (upozorníme děti, že rozhodně není totožný s tesařem Josefem, Ježíšovým pozemským otcem), očekával příchod Božího království a vyhlížel jej. Nesouhlasil s Ježíšovým ukřižováním. Jediné, co v té chvíli mohl udělat bylo projevit Ježíšovi úctu a nechat ho pohřbít podle tehdejších zvyklostí.

Děti v textu vyhledají, v čem se Ježíšův pohřeb liší od dnešního. Děti určitě najdou rozdíl v místě pochování. Dnes se pohřbívají lidé do země, dříve byla hrobem jeskyně ve skále. Učitel bude muset děti ještě upozornit na zabalení těla do plátna a vysvětlit sobotu jako den odpočínutí.

Den odpočínutí chtěly zachovat i ženy, které doprovázely Ježíše z Galileje až ke kříži. Viděly, kam byl Ježíš pochován. Šly si na druhý den připravit oleje a vonné masti. Dětem položíme otázku, k čemu ženy potřebovaly masti a olej. Děti se mohou zmínit o pohřbívání v Egyptě a stavění pyramid.

3. hodina – čtení

- *Cíl hodiny*: události kolem Ježíšova pohřbu
- *Použité biblické texty*: Lk 23, 26 – 56, Ef 4, 26b
- *Metoda*: vyprávění, rozhovor,
- *Úvod*:

Postupně se s dětmi vrátíme k minulé hodině a zopakujeme si, co jsme se dozvěděli o Josefovi z Arimatie a o ženách.

- *Hlavní část:*

Zeptáme se dětí, kdo z osob v příběhu poznal, že byl Ježíš ukřižován neprávem a komu bylo líto, že zemřel. Děti budou jmenovat následující postavy: *ženy, jeden ze zločinců, setník, zástup a Josef z Arimatie.*

Děti budou mít za úkol, vybrat ty postavy, které se Ježíšovi před ukřižováním posmívaly a považovaly ho za vinného, ale po ukřižování změnilý názor. Děti pravděpodobně najdou, že to byl *setník*. U této postavy se společně zastavíme.

Setník, který velel popravě, vyznal slovy: „Tento člověk byl vskutku spravedlivý.“ Lk 23, 47. Tím chtěl vyjádřit, že Ježíš byl nevinný a že přišel od Boha.

- *Závěr:*

Na závěr se může učitel společně s dětmi zamyslet nad veršem Ef 4, 26b – „Nenechte nad svým hněvem zapadnout slunce.“ Verš nemá úplnou souvislost s Ježíšovým pohřbem, ale přesto si myslím, že by s ním měly být děti seznámeny.

Učitel se zeptá dětí, jak by tento verš vysvětlily. Postupně si na příkladech vysvětlíme, proč je důležité se co nejdříve usmířit s člověkem, s kterým jsem přišel do sporu.

4. hodina – **čtení**

- *Cíl hodiny:* 1. část motivační hry pro čtvrtý postní týden
- *Použité biblické texty:* žádné
- *Metoda:*hra

Na konci třetího postního týdne si s dětmi zahájíme hru, která by jim měla přiblížit události prázdného hrobu. Děti si za domácí úkol přinesou z domova věc, kterou mají nejraději nebo věc, bez které by se neobešly. Každý nám svůj předmět ukáže a řekne, proč k němu má nějaký vztah.

Učitel bude mít mezitím připravený větší kufr, do kterého každé dítě svoji věc odevzdá. Učitel dětem sdělí, že věci v tomto kufru budou v bezpečí a že v pondělí jim věci vydá.

2.4. Čtvrtý týden postní

Počet hodin: 4

1. hodina – čtení

- *Cíl hodiny:* 2. část motivační hry
- *Použité biblické texty:* žádné
- *Metoda:* hra

Na začátku čtvrtého postního týdne dohrajeme s dětmi hru, kterou jsme zahájili na konci třetího postního týdne.

Kufr, ve kterém jsou uloženy věci dětí, je schovaný v jiné místnosti. Děti k němu po celou dobu neměly přístup. Učitel dětem řekne, že dnes jim věci vrátí a pošle pro ně tři děvčata. Ta budou mít za úkol přinést všechny věci. Kufr ať nechají ležet tam, kde ho našly. Děvčata půjdou do jiné místnosti pro uložené předměty, ale místo nich v kufru najdou lísteček se vzkazem, že věci jsou v pořádku a že děti je určitě uvidí. Děvčata tuto zprávu musí předat ostatním žákům ve třídě. Učitel položí dětem následující otázky:

1. Kdo si myslí, že nejsou věci v kufru a že jsou v bezpečí?
2. Kdo věří děvčatům?
3. Kde mohou věci být?
4. Věří, že své věci ještě uvidí?
5. Co se stane, když se už se svými věcmi nesetkají?
6. Jak se děti cítí?

Některé děti pravděpodobně výpovědi děvčat neuvěří a budou se chtít samy přesvědčit. Proto vyšleme jednoho chlapce, aby se šel podívat a ostatním své poznatky sdělil. Chlapec přijde se stejnou zprávou. Děti necháme napnuté a teprve na konci týdne jim věci vrátíme zpět.

2. a 3. hodina – čtení, sloh

- *Cíl hodiny:* Události prázdného hrobu
- *Použité biblické texty:* Lk 24, 1 – 12
- *Metoda:* vyprávění, rozhovor, skupinová práce
- *Úvod:*

V hodině čtení se vrátíme k událostem z předcházejícího týdne. Děti necháme interpretovat Ježíšův pohřeb. Poté jednotlivé žáky rozdělíme do skupinek po třech. Každá skupinka bude mít za úkol dovyprávět příběh, jak ženy šly pomazat Ježíšovo tělo. Příběhy si společně přečteme.

- *Hlavní část:*

Učitel rozdá dětem biblický text z Lk 24, 1 – 12. Každé dítě si samostatně přečte příběh a poté na lísteček napíše, jak celý příběh dopadl. Zeptáme se dětí, podle čeho poznaly, že Ježíš vstal z mrtvých. Děti pravděpodobně uvedou, že podle prázdného hrobu a podle slov mužů v zářícím rouchu. Děti vyzveme, aby se pokusily v textu najít odpovědi na následující otázky:

1. Bez koho by se učedníci nedozvěděli o Ježíšově zmrtvýchvstání?
2. Co musely ženy všechno udělat, aby se učedníci o radostné zprávě dozvěděly?
3. Jak se učedníci zachovali?

U odpovědi č. 2 se pozastavíme. Učitel zdůrazní, že ženy si vzpomněly na Ježíšova slova „má být vydán, ukřižován a třetího dne vstát“, a tak mohly

zvěstovat radostnou zprávu. Ježíš nezemřel, ale je živý! Pokud by na Ježíšova slova zapomněly, potřebovaly by pravděpodobně nějaký důkaz. Ženy se mohly radovat, že beznadějný Ježíšův konec se najednou zcela proměnil. Bůh na svém Synu dokázal, že jeho moc je velká, že ti, co trpí, budou osvobozeni a zachráněni. Bůh má rád každého člověka. Zachránil nejen Ježíše, svého Syna, ale také Barabáše a jednoho ze zločinců.

Na otázku č. 3 děti bezesporu odpoví, že učedníci ženám nevěřili. Učitel odpověď více rozvede. Připomene žákům, jak si schovali věci do kufru a obrátí se k těm, kteří nevěřili, že je kufr prázdný. Spolužáci kufr přinesou, aby se „nevěřící“ mohli přesvědčit, že věci opravdu zmizely. Poté učitel schované věci žákům rozdává. Učitel tak ukáže, že v podobné situaci byli i učedníci. Ženy jim vylíčíly, co všechno se stalo, ale oni se na ně dívali jako na poblouzněné. Jejich představitel, Petr, se však přece jen šel podívat, zda-li je to pravda. Ženy neuvěřily díky prázdnému hrobu, ale protože si vzpomněly na slova, která jim Ježíš říkal.

- *Závěr:*

Dnes je situace podobná. Lidé se dívají na křestany jako na nějaké blouznivce, kteří věří jakési pohádce. Je ale na každém z nás, zda uvěříme jako ty ženy a nebo budeme vyžadovat stále další důkazy, které nás však stejně nepřesvědčí. Dětem vysvětlíme, že ten, kdo věří v zmrtvýchvstání Krista, bude sám vzkříšen.

4. hodina – **hudební výchova**

- *Cíl hodiny:* naučit se píseň ze Svítá – Šly z rána ke hrobu
- *Použité biblické texty:* Lk 24, 1 – 12
- *Metoda:* zpěv

V hodině hudební výchovy se s dětmi naučíme písničku ze Svítá – *Šly z rána ke hrobu*. Slova si předtím společně vysvětlíme.

Závěr

Svoji práci jsem rozdělila na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsem se zaměřila na původ a vznik křesťanských svátků, jejichž kořeny sahají nejen do židovství, ale také do pohanství. Během své práce jsem zjistila, že některé svátky pozměnily díky historickému vývoji svůj smysl, např. Bílá sobota souvisela s přípravou katechumenů, dnes je naopak všedním dnem. Historický vývoj měl vliv nejen na pozměnění smyslu, ale také na rozdíly slavení svátku v různých církvích. Východní církev např. upřednostňuje svátek Zjevení Páně (Epifanie), kdežto západní církev upřednostňuje svátek Narození Páně. Rozdíly v slavení křesťanských svátků najdeme i mezi protestantskou a katolickou církví. Katolická církev narozdíl od protestantské slaví např. Svátek všech svatých a Svátek všech zesnulých.

V praktické části jsem se snažila přiblížit formou her, vyprávění, výtvarných a praktických činností velikonoční svátky. Forma vyprávění byla rozsáhlejší, ale přesto nestačila postihnout některé biblické texty. Otázky, které jsem kladla dětem, mohly být obsáhlejší, což by ale mělo vliv na samotnou práci. V praktické části jsme proto chtěla pouze načrtnout možnou formu zvěstování velikonočních svátků. Určitě by stálo za to, věnovat se i jiným křesťanským svátkům, o kterých toho lidé moc neví, např. Nanebevstoupení Páně a Svatodušní svátky.

Seznam použité literatury

Agenda českobratrské církve evangelické. 1. vyd. Praha: synodní rada českobratrské církve evangelické, 1988. Díl II., 418 s.

BAUMANN, Arnulf. Co by měl každý vědět o židovství. Přel. L. Cejpková. 1. vyd. Praha: Kalich, 2000. 201 s. ISBN 80- 7017- 205- 3.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad. 6. vyd. Praha: Biblická společnost, 1992. 863 s. , 287 s.

Biblická konkordance. 1. vyd.. Česká biblická společnost, 1933. 1021 s., ISBN 80- 900881-9-8.

BIČ, Miloš. Ze světa Starého zákona. 1.vyd. Praha: Kalich, 1989.Díl II., 797 s.

FOUILLOUX, Danielle.“ et al.“ Slovník biblické kultury. Přel. PhDr. J. Binder.“ et al.“ 1.vyd. Praha: Ewa Edition, 1992. 320 s.

MUROŇOVÁ, Eva. S tebou na cestě. 2. vyd. Brno: Kartuziánské vydavatelství a nakladatelství, 2004. 105 s. ISBN 80- 903287- 5-X.

NOVOTNÝ, Adolf. Biblický slovník. 3.vyd. Praha: Kalich, evangelické nakladatelství, Česká biblická společnost, 1992. Díl I. a II., 1399 s. ISBN 80 900881-1-2.

Pozvání na cestu: Katechetická příloha. Poradní odbor pro práci s dětmi, 2005- 2007. Díl IV. ze 4. dílů 1. ročníku dvouletého cyklu, 79 s.

STERN, Marc. Svátky v životě Židů. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 248 s.

Svítá: Křesťanské písničky (nejen) pro mládež. 2.vyd. Praha: Kalich, 1999. 639 s. ISBN 80- 7017- 325- 4.

VONDRUŠKA, Vlastimil. Církevní rok a lidové obyčeje. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 1991. 96 s. ISBN 80 85463 – 03 – 2.

Příloha

Recept na nekvašený chléb

1 šálek pšeničné celozrnné mouky 1/4 lžičky soli
1/4 lžičky drceného kmínu nebo koriandru 1/2 šálku studené vody
1 lžíce másla

Postup:

Mouku, koření a máslo smícháme dohromady. Pomalu za stálého míchání přidáváme vodu, až je těsto hebké a vláčné (5 – 10 min). Mísu s těstem přikryjeme vlhkou utěrkou a necháme 30 min. odpočinout. Pak znovu krátce prohněteme, odkrajujeme z těsta kousky, děláme v dlaních kuličky, které rozmáčkneme v placičky. Placičky lehce posypeme moukou, rozválíme a pokládáme na nemaštěný plech.

Pečeme při střední teplotě. Okraje placek se budou péct rychleji, musíme je posouvat do středu plechu. Když chléb po obou stranách lehce zhnědne, vyjmemu plech z trouby. Nekvašený chléb nejlépe chutná čerstvý a teplý.

Recept na sladkou kaši (Charosset)

3 sladká jablka hrst loupaných sekaných mandlí
hrst sekaných ořechů hrst sekaných rozinek
2 lžičky cukru
trochu skořice, červeného vína a citronové šťávy

Postup:

Jablka okrájíme, nastroháme a smícháme s mandlemi, oříšky, rozinkami, cukrem a skořicí. Víno a citronová šťáva slouží k navlhčení, aby vznikla hustá kaše, která se podobá maltě.

Na základní škole samozřejmě nebudeme přidávat červené víno.